

PROIZVODNJA

OSNOVI EKONOMIJE

Proizvodna funkcija

- ✓ **Proizvodna funkcija** pokazuje maksimalnu količinu proizvodnje koja se može proizvesti iz određenog skupa proizvodnih faktora, pri datom nivou tehnološkog znanja.
...predstavlja odnos između količine inputa koji se koriste u proizvodnji nekog dobra i količine outputa tog dobra.
- ✓ Može se predstaviti matematičkom jednačinom, tabelarno ili grafički.
- ✓ Najčešće se predstavlja kao:

$$Q = f(L, K)$$

gde je:

Q – output, ukupan proizvod, odnosno obim proizvodnje.

L i K – faktori proizvodnje, odnosno inputi koji se koriste u proizvodnji dobara i usluga: rad (L) i kapital (K).

Proizvodnja u kratkom i dugom roku

Proizvodni faktori se dele na fiksne i varijabilne:

- ✓ **Fiksni proizvodni faktori** su oni čija se količina (obim) ne može lako promeniti kada tržišni uslovi ukazuju da je poželjna promena obima proizvodnje.
- ✓ **Varijabilni proizvodni faktori** su oni čija se količina menja u skladu sa željenim nivoom outputa (obimom proizvodnje).

Razlikuju se:

- ✓ **Kratak rok** – vremenski period u kome je barem jedan proizvodni faktor fiksiran.
- ✓ **Dugi rok** – vremenski period u kome su svi proizvodni faktori varijabilni.

Ukupan proizvod

Razlikuju se:

- ✓ ukupan proizvod,
- ✓ prosečan proizvod (rada/kapitala) i
- ✓ graničan proizvod (rada/kapitala)

Ukupan proizvod je predstavljen proizvodnom funkcijom. Odnosi se na ukupnu količinu proizvodnje koja se postiže pomoću angažovanih proizvodnih faktora.

$$Q = f(L, K)$$

Prosečan proizvod

Prosečan proizvod – ukupan proizvod po jedinici angažovanog inputa.

✓ **Prosečan proizvod rada** izračunava se kao ukupan proizvod po radniku:

$$PP_L = \frac{Q}{L}$$

✓ **Prosečan proizvod kapitala** izračunava se kao ukupan proizvod po jedinici kapitala:

$$PP_K = \frac{Q}{K}$$

Graničan proizvod

Graničan proizvod je promena ukupnog proizvoda koja nastaje od jedne dodatne jedinice inputa.

- ✓ **Graničan proizvod rada** (GP_L) izračunava se kao promena ukupnog proizvoda pri promeni broja angažovanih radnika. Predstavlja promenu količine proizvodnje koja nastaje zapošljavanjem dodatnog radnika, pri fiksnom kapitalu:

$$GP_L = \frac{\Delta Q}{\Delta L}$$

odnosno kada $\Delta L \rightarrow 0$

$$GP_L = f'_L(L, K) = \frac{\partial Q}{\partial L}$$

- ✓ **Graničan proizvod kapitala** (GP_K) izračunava se kao promena ukupnog proizvoda pri promeni količine angažovanog kapitala. Predstavlja promenu količine proizvodnje koja nastaje angažovanjem dodatne jedinice kapitala, pri fiksnom broju radnika:

$$GP_K = \frac{\Delta Q}{\Delta K}$$

odnosno kada $\Delta K \rightarrow 0$

$$GP_K = f'_K(L, K) = \frac{\partial Q}{\partial K}$$

Ukupan, prosečan i graničan proizvod

Proizvodnja sa jednim varijabilnim faktorom:

Varijabilni faktor, rad (L), se nalazi na x-osi. Na y-osi se prikazuju vrednosti ukupnog (Q ili UP), prosečnog (PP_L) i graničnog proizvoda rada (GP_L).

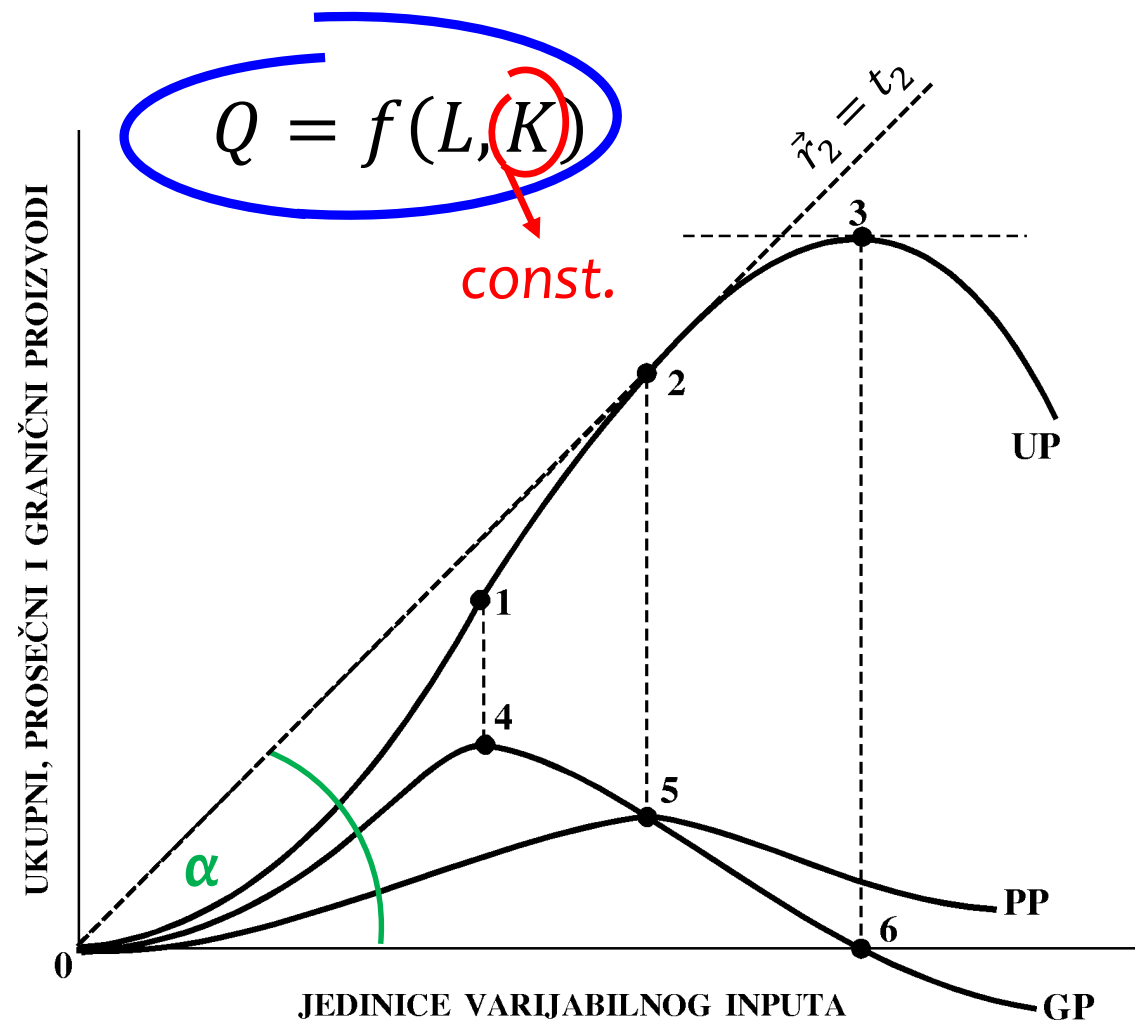
GP_L je prvi izvod funkcije UP po L . Prvi izvod funkcije u nekoj tački predstavlja nagib tangente koja je povučena na krivu u toj tački, te je i $GP_L =$ nagibu ove tangente.

Kriva UP dostiže max. nagib (stopu rasta) u **tački 1** koja korespondira sa tačkom maximuma krive GP_L (tačka 4).

U **tački 3** (max. UP) nagib krive UP , odnosno nagib tangente na krivu UP je nula, pa je i $GP_L = 0$ (**tačka 6**).

PP_L u bilo kojoj tački krive UP određen je nagibom radius vektora ($\vec{r}$) povučenog iz koordinatnog početka kroz tu tačku ($\text{tg } \alpha = \text{naspemna/nalegla kateta} = Q/L$).

Radius vektor povučen na krivu UP kroz **tačku 2** ($\vec{r}_2$), ima najveći nagib, zbog čega **tačka 5** (max. PP_L) leži direktno ispod tačke 2. Takođe, u **tački 2**, $\vec{r}_2 = t_2$, te sledi da je u **tački 5** $PP_L = GP_L$, odnosno da kriva GP_L seče krivu PP_L u njenom maksimumu.

Ukupan, prosečan i graničan proizvod

Proizvodna funkcija: $Q = f(L, K)$

Uzeli smo da je rad (L) varijabilni input, a da je kapital fiksni ($K = \text{const.}$).

Zapošljavanjem novih radnika **UP najpre raste po rastućoj stopi** (brže raste UP od rasta broja radnika). Razlog tome je što **GP_L u ovoj zoni proizvodnje raste**. Izvori ovakvih rastućih prinosa su pre svega specijalizacija rada i podela posla.

Nakon određenog perioda iscrpljuju se mogućnosti specijalizacije rada. S obzirom da je kapital fiksni, zapošljavanjem dodatnih radnika **UP raste sve sporije i sporije (po opadajućoj stopi)** dok ne dostigne neki maksimum. Dakle, ako je jedan proizvodni faktor fiksni, proizvodnja se ne može beskonačno povećavati povećanim angažovanjem varijabilnih inputa. U ovoj zoni, **GP_L opada (zakon opadajućih graničnih prinosa)**, a izvor tih opadajućih prinosa je pre svega fiksni kapital (sve više radnika po jedinici fiksnog kapitala).

Nakon dostizanja maksimalnog proizvoda (tačka 3), zapošljavanjem dodatnih radnika, teorijski, UP može i da opadne, jer zapošljavanjem preko maksimuma može opasti produktivnost rada. U toj zoni, kada **UP počne da opada, GP_L je negativan**.

Ukupan, prosečan i graničan proizvod

Prosečan i graničan proizvod imaju sledeći odnos:

- ✓ **Kada je graničan proizvod veći od prosečnog, prosečan proizvod raste.**
- ✓ **Kada je graničan proizvod manji od prosečnog proizvoda, prosečan proizvod opada.**
- ✓ **Graničan i prosečan proizvod su jednaki u maksimumu prosečnog proizvoda – u toj tački se proizvodi najveća količina outputa po fizičkoj jedinici angažovanih inputa (tačka 5).**

Primer 1

U tabeli je dat **ukupan proizvod** (Q) u zavisnosti od angažovanja jednog varijabilnog faktora, u ovom slučaju rada (L). Izračunati prosečan (PP_L) i graničan proizvod rada (GP_L) za svaki obim zaposlenosti.

L	Q
0	0
1	10
2	25
3	45
4	60
5	70
6	78
7	84
8	88
9	90
10	88

... primer 1

L	Q	PP _L
0	0	-
1	10	10
2	25	12,5
3	45	15
4	60	15
5	70	14
6	78	13
7	84	12
8	88	11
9	90	10
10	88	8,8

Prosečan proizvod rada (PP_L) predstavlja ukupan proizvod (Q) podeljen brojem zaposlenih radnika (L) (proizvod po radniku):

$$PP_L = \frac{Q}{L}$$

Kada je $L = 1$, $\rightarrow PP_L = 10/1 = 10$

Kada je $L = 2$, $\rightarrow PP_L = 25/2 = 12,5$

*

*

*

Kada je $L = 10$, $\rightarrow PP_L = 88/10 = 8,8$

... primer 1

L	Q	PP _L	GP _L
0	0	-	-
1	10	10	10
2	25	12,5	15
3	45	15	20
4	60	15	15
5	70	14	10
6	78	13	8
7	84	12	6
8	88	11	4
9	90	10	2
10	88	8,8	-2

Graničan proizvod rada (GP_L) predstavlja promenu ukupnog proizvoda (ΔQ) do koje je došlo zapošljavanjem dodatnog radnika (ΔL) (proizvod dodatnog radnika):

$$GP_L = \frac{\Delta Q}{\Delta L}$$

$$L=1 \rightarrow GP_L = \Delta Q / \Delta L = (Q_1 - Q_0) / (L_1 - L_0) = (10 - 0) / (1 - 0) = 10$$

$$L=2 \rightarrow GP_L = \dots = (Q_2 - Q_1) / (L_2 - L_1) = (25 - 10) / (2 - 1) = 15$$

*

*

*

$$L=10 \rightarrow GP_L = \dots = (Q_{10} - Q_9) / (L_{10} - L_9) = (88 - 90) / (10 - 9) = -2$$

Hvala na pažnji!

